

***Hörmətli cənab sədr!
Hörmətli millət vəkilləri!***

Məlumdur ki, transmilli mütəşəkkil cinayətkarlığın təhlükəli növlərindən olan insan alveri – dünyada, eləcə də, hər bir ölkədə sabitliyin əsaslarına, qanunun aliliyinə təhdid yaradan və insan hüquqlarını pozan əməllərdəndir.

Eyni zamanda, bu sahədə fəaliyyət göstərən kriminal qrupların yüksək təşkilatlanma səviyyəsi və miqyasının sürətlə genişlənməsi baxımından, XXI əsrin kəskin problemlərindən olaraq daim dünya birliyinin və nüfuzlu beynəlxalq təşkilatların diqqət mərkəzindədir.

Təsadüfi deyil ki, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının 2019-cu ildə yayımladığı növbəti qlobal hesabatda dünyanın əksər ölkələrində insan alveri cinayətlərinin sayının artması, bu əməllərin cəzasızlıq mühitinin hökm sürdüyü silahlı münaqişə zonalarında daha geniş yayılması, onun qurbanları arasında qadınların və azyaşlı qızların xüsusi çəkisinin yüksək – təxminən 70 faiz həddində olması qeyd edilir.

Aşkarlanmış cinayətlərin isə – 59 faizinin cinsi istismar, 34 faizinin məcburi əmək faktları təşkil etməsi, ayrı-ayrı dövlətlərdə insan alverinin qanunsuz transplantasiya, cinayətkar fəaliyyətə cəlb etmə və övladlığa götürmə yolu ilə törədilməsi kimi növləri xüsusi vurğulanır.

Bununla belə, insan alverinin qarşısının alınması, qurbanların hüquq və azadlıqlarının qorunması istiqamətində həyata keçirilən tədbirlər bir an belə səngiməmişdir. Hesabatda, təkcə ötən il 17.880 insan alveri cinayətinin, 100 mindən çox qurbanın müəyyən edilməsi, təqsirli şəxslər barəsində məhkəmələr tərəfindən 7.045 ittiham hökmünün çıxarılması əksini tapmışdır.

İnsan alverinə qarşı mübarizənin kompleks və sistemli aparıldığı ölkələrdən olan Azərbaycan Respublikasında da sayca üçüncü Milli Fəaliyyət Planı ilə qarşıya qoyulmuş vəzifələr aidiyyəti dövlət orqanları, vətəndaş cəmiyyəti institutları və beynəlxalq tərəfdaşlarla birgə ardıcılıqla və tam yerinə yetirilmişdir.

Bu sahədə qlobal çağırışlara cavab verən qanunvericilik bazasının formalaşdırılması üzrə fəaliyyət çərçivəsində “Psixoloji yardım haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda, insan alverinin qurbanı olmuş şəxslərin ödənişsiz psixoloji yardım almaq hüququ, “Uşaqların zərərli informasiyadan qorunması haqqında” Qanunda isə – yeniyetmələrin ictimai mənəviyyətə, milli və əxlaqi dəyərlərə zidd materiallardan müdafiəsi mexanizmləri təsbit olunmuşdur.

Dövlət Başçısının “Dayanıqlı və Operativ Sosial Təminat Agentliyinin fəaliyyətinin təmin edilməsi haqqında” 2018-ci ildə imzaladığı Fərmana əsasən “DOST” mərkəzlərində göstərilən sosial xidmətlər sırasında insan alveri qurbanlarının reabilitasiyasının təşkil edilməsi ilə bağlı tədbirlər də nəzərdə tutulmuşdur.

Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti, Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyası və Sahibkarlar (İşəgötürənlər) Təşkilatlarının Milli Konfederasiyası arasında 2018-2019-cu illər üçün Baş Kollektiv Sazişi imzalanmış və həmin qurumların birgə qərarı ilə təsdiq edilmişdir. Həmin sənəddə – uşaq əməyinin, məcburi əməyin və insan alverinin aradan qaldırılması, əmək miqrasiyasını tənzimləyən dövlət sosial proqramlarının dəstəklənməsi və birgə monitorinqlərin təşkil edilməsi barədə normalar yer almışdır.

İnsan alverinin profilaktikası üzrə tədbirlərin əsasını təşkil edən ayrı-ayrı sosial təbəqələr üzrə maarifləndirmə və təbliğat işi də əvvəlki illərdə olduğu kimi sistemli xarakter daşmışdır.

Daxili İşlər, Təhsil, Səhiyyə, Gənclər və İdman nazirliklərinin, Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin

təşkilatçılığı ilə orta ümumtəhsil məktəblərinin 9-11-ci siniflərinin 85 minə yaxın şagirdi və onların valideynləri ilə 2000-dən çox görüş keçirilərək uşaqların insan alverindən müdafiəsi məsələləri geniş müzakirə olunmuşdur.

Respublikanın 46 şəhər və rayonunu əhatə edən bu tədbirlərdə hüquq mühafizə orqanlarının əməkdaşları, kütləvi informasiya vasitələrinin, yerli icra hakimiyyəti strukturlarının, tibb, sosial müdafiə qurumlarının, beynəlxalq və qeyri-hökumət təşkilatlarının nümayəndələri yaxından iştirak etmiş, sosial çarxlar nümayiş etdirilmişdir. Analoji tədbirlər, həmçinin bir sıra universitetlərin, ali və orta-ixtisas təhsili müəssisələrinin tələbələri üçün də təşkil olunmuşdur.

Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin dəstəyi ilə "ASAN xidmət" mərkəzlərində vətəndaşlara maarifləndirici bukletlər paylanmış və bu qurumun Əmək Münasibətlərinin Monitorinqi Mərkəzi tərəfindən 195 tikinti obyektində əmək münasibətlərinin leqallaşdırılması ilə əlaqədar izahedici iş aparılmışdır.

Əmək müqavilələrinin bağlanmasının təşviqi və bu sahədə ölkə əhalisinin zəruri informasiya ilə təmin edilməsi məqsədilə Əmək Münasibətlərinin Tənzimlənməsi üzrə Vahid İnternet Portalı yaradılaraq 2018-ci ildə istifadəyə verilmişdir.

Maarifləndirmə tədbirlərində paytaxtın, həmçinin respublikanın şəhər və rayonlarının icra hakimiyyətləri yaxından iştirak etmişlər.

Ölkəyə gələn və ölkədən gedən şəxslərin insan alveri təhlükəsi barədə məlumatlandırılması üzrə işlər də davamlı olmuş, gömrük keçid və sərhəd-nəzarət məntəqələrində minlərlə sənişinə maarifləndirici vəsait paylanmışdır.

Təbliğat işinin təşkilində özündə 45 ictimai qurumu birləşdirən Qeyri-Hökumət Təşkilatları Koalisiyasının, vətəndaş cəmiyyəti institutlarının və kütləvi informasiya vasitələrinin böyük əməyi

olmuş, bu sahədə təşəbbüskarlığı ilə fərqlənən 17 ictimai birlik mükafatlandırılmışdır.

Eyni zamanda, qeyri-hökumət təşkilatlarının insan alverinə qarşı mübarizəyə dair təqdim etdiyi ümumi dəyəri 110 min manat olan 15 layihə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurası tərəfindən maliyyələşdirilmişdir.

Hüquq mühafizə orqanları əməkdaşlarının professional hazırlığı işinə yeni meyarlarla yanaşılmasının, təlim-təhsil sisteminin effektivliyinin artırılmasının zəruriliyi nəzərə alınaraq, insan alverinə qarşı mübarizəni və sosial reabilitasiyanı həyata keçirən dövlət orqanlarının və vətəndaş cəmiyyətinin nümayəndələri üçün tədris kursları təşkil olunmuşdur.

Xüsusi polis qurumunun əməkdaşları xarici dövlətlərdə və ölkəmizdə keçirilmiş 51 konfrans, seminar və təlimlərdə iştirak etmiş, beynəlxalq treninqlərə təlimçi qismində cəlb olunmuşlar.

Hörmətli millət vəkilləri!

Hesabat dövründə beynəlxalq və regional təşkilatlarla əməkdaşlığın gücləndirilməsi üzrə mühüm vəzifələrin icrası da səmərəli olmuşdur.

İnsan alverinə qarşı mübarizədə əldə olunmuş nəticələr, əməkdaşlığın perspektivləri, birgə layihələrin əhatə dairəsinin genişləndirilməsi – ötən il Amerika Birləşmiş Ştatları Dövlət Departamentinin, bu ölkənin və bir sıra digər dövlətlərin Azərbaycandakı səfirliklərinin, Beynəlxalq Miqrasiya Təşkilatının,

Miqrasiya Siyasətinin İnkişafı üzrə Beynəlxalq Mərkəzin təmsilçiləri ilə görüşlərdə ərtaflı müzakirə edilmişdir.

Mənşə və təyinat ölkələrindən olan Türkiyə, Özbəkistan, İran və Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin aidiyyəti dövlət orqanlarının nümayəndələri ilə görüşlər zamanı məlumat mübadiləsinin intensivliyinin artırılması, axtarışa elan edilmiş təqsirləndirilən şəxslərin ekstradisiyası və başqa vacib məsələlərlə bağlı razılıq əldə olunmuşdur.

Daxili İşlər Nazirliyinin 40-a yaxın ölkənin aidiyyəti dövlət strukturları ilə imzaladığı 100-dən çox müqavilə – insan alverinin qurbanı olmuş Azərbaycan vətəndaşlarının digər dövlətlərdə yerinin operativ müəyyən edilməsində, bu cinayətləri törədənlər haqqında məlumatların toplanılmasında, birgə tədbirlərin keçirilməsində real nəticələr verməkdədir.

Bununla yanaşı, bir sıra mötəbər beynəlxalq qurumlar, o cümlədən BMT, ATƏT, Avropa Şurası, Avropa İttifaqı, İslam Əməkdaşlığı, Beynəlxalq Miqrasiya və digər təşkilatlarla həyata keçirilən birgə işlərin böyük bir hissəsi – bilavasitə insan alveri probleminə və onun həlli yollarına həsr olunmuşdur.

Məcburi əməyin qarşısının alınması, bu hüquqazidd əməllərə şərait yaradan halların aradan qaldırılması ilə bağlı qarşıda duran vəzifələr də planlı şəkildə yerinə yetirilmişdir.

Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin Əmək Münasibətlərinin Monitorinqi Mərkəzi tərəfindən aparılan yoxlamalarla 79 tikinti obyektində 946 nəfərin əmək və ya xidməti müqavilə olmadan işləməsi aşkar edilmişdir.

Yol verilmiş pozuntularla bağlı 6 təşkilat barədə Respublika Prokurorluğu tərəfindən cinayət işləri başlanılmış, 35-i haqqında

527.000 manat məbləğdə inzibati cərimə, 27-si barədə 468.000 manat vergi sanksiyası tətbiq olunmuşdur.

Ölkədə olma və yaşama qaydalarını pozan 19.210 əcnəbinin inzibati məsuliyyətə cəlb edilməsi və onlardan 3.740 nəfərinin respublikanın hüduqlarından çıxarılması da – məcburi əməyin profilaktikasında mühüm əhəmiyyət kəsb etmişdir.

Uşaq əməyinin istismarının qarşısının alınması məqsədilə keçirilmiş tədbirlər zamanı ailə mühitindən, pedaqoji və ictimai təsir vasitələrindən kənar qalan, küçələrdə işləyən və dilənçilik edən 450 uşaq müəyyən olunmuşdur.

Aparılmış yoxlamalarla həmin uşaqların insan alverinin və ya məcburi əməyin qurbanı olması təsdiqlənməmişdir. Lakin, bəzi mövcud problemlərin aradan qaldırılması, xüsusən uşaqlara qayğı və yardımın göstərilməsinin zəruriliyi baxımından, yerli icra hakimiyyətləri yanında komissiyalara, qəyyumluq və himayə orqanlarına 760 material göndərilmiş, övladlarının təlim-tərbiyəsi ilə bağlı üzərinə düşən vəzifələri yerinə yetirməyən 207 valideyn barəsində inzibati tənbeh tədbirləri görülmüşdür.

Keçirilmiş monitorinqlər nəticəsində baxımsız qalmış 75 yetkinlik yaşına çatmayana və onların valideynlərinə ixtisaslı hüquqi və psixoloji yardımlar göstərilmiş, həmçinin övladlığa götürülmüş, qəyyumluğa və himayəyə verilmiş 143 uşağın hər biri sosial yardımlarla əhatə olunmuşdur.

İnsan alveri cinayətlərinin aşkarlanması və təqsirkar şəxslərin məhkəmə məsuliyyətinə verilməsi sahəsində fəaliyyət, əvvəlki illərdə olduğu kimi, hesabat dövründə də məqsədyönlü xarakter daşımışdır.

Həyata keçirilmiş əməliyyat-axtarış tədbirləri ilə 144 insan alveri, 4 məcburi əmək, habelə insan alveri məqsədilə sənədlərlə qanunsuz hərəkətlərlə əlaqədar 35 cinayət qeydə alınmış, 28 nəfərdən ibarət 13 cinayətkar qrup zərərsizləşdirilmişdir.

Hörmətli millət vəkilləri!

Beynəlxalq Əmək Təşkilatının hesablamalarına əsasən, bu gün dünyada müasir köləliyin qurbanı olan 40,3 milyon insan vardır. Onlardan 16 milyonu ev qulluğu, tikinti sektoru, kənd təsərrüfatı sahələrində məcburi əməyə, 4,8 milyonu cinsi istismara məruz qalanlardır. Hər dördüncü qurban isə azyaşlı oğlan və qızlardır.

Qlobal problemlərdən birinə çevrilməsi nəzərə alınaraq, əksər ölkələrdə insan alverinin aradan qaldırılması istiqamətində səylərin artırılmasına, müvafiq hüquqazidd əməllərə görə cəza tədbirlərinin sərtləşdirilməsinə, qurbanların qayğı ilə əhatə olunmasına yönəlmiş kompleks addımlar atılır.

Azərbaycanda da, dövlətimizin güclü siyasi iradəsi sayəsində, insan alverinə qarşı mübarizədə dünya standartlarına uyğun institusional islahatlar aparılmış, zəruri təşkilati və praktiki tədbirlər həyata keçirilmişdir.

Ötən il icrası başa çatmış sayca üçüncü Milli Fəaliyyət Planının əhatə etdiyi 2014-2018-ci illərdə ölkə iqtisadiyyatının inkişaf templərinin qorunub saxlanması, əhalinin məşğulluğunun artırılması və həyat səviyyəsinin daha da yaxşılaşması sahəsində ortaya qoyulmuş böyük bir fəaliyyət – insan alveri probleminin həllində də əhəmiyyətli nəticələri şərtləndirmişdir.

Bu dövr insan alveri ilə mübarizə standartlarının yüksəlməsi ilə səciyyəvidir. O cümlədən qarşıda duran məqsədlərə nail olunmasında müasir informasiya texnologiyalarının imkanlarından geniş istifadə edilmiş, Planın iştirakçısı olan dövlət qurumlarının və qeyri-hökumət təşkilatlarının peşəkarlığı, qurbanlara dövlət dəstəyi artmış, infrastruktur və texniki təminat xeyli güclənmişdir.

İcra olunduğu müddətdə insan alverinə qarşı mübarizə məsələlərini tənzimləyən 9 qanun qəbul olunmuş, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən 10 fərman, 20 bəyannamə,

1 saziş imzalanmış, Nazirlər Kabinetinin 17 qərarı, bir dövlət proqramı təsdiqlənmişdir.

İdarələrarası əməkdaşlığın möhkəmləndirilməsi, o cümlədən İnsan alveri Qurbanları ilə bağlı Milli İstiqamətləndirmə Mexanizmi çərçivəsində fəaliyyət göstərən 14 mərkəzi icra hakimiyyəti orqanının nümayəndələrindən ibarət İdarələrarası Komissiyanın fəaliyyəti də səmərəli olmuşdur.

İnsan alverinin doğurduğu təhlükələr barədə ictimaiyyətin məlumatlandırılması işində vətəndaş cəmiyyəti nümayəndələrinin və kütləvi informasiya vasitələrinin iştirakı ilə respublikanın bütün şəhər və rayonlarında 237 mədəni-kütləvi tədbir, o cümlədən çoxsaylı trening və seminarlar keçirilmişdir. Profilaktik iş, demək olar ki əksər məktəbləri, litsey, kollec və uşaq evlərini əhatə etmişdir.

Milli Fəaliyyət Planının həyata keçirilməsi üçün donorlar və göstərilən yardımın istifadə ediləcəyi sahələr də müəyyən olunmuş, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Qeyri-hökumət təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurası tərəfindən 53 layihə maliyyələşdirilərək bu məqsədlər üçün 412 min manat vəsait xərclənmişdir.

İnsan alverinə qarşı mübarizədə xüsusilə fərqlənən 65 qeyri-hökumət təşkilatına isə Daxili İşlər Nazirliyi tərəfindən də 60 min manata yaxın maliyyə yardımları edilmişdir.

Ötən 5 ildə qeydə alınmış 755 insan alveri və məcburi əmək cinayəti üzrə 169 şəxs cinayət məsuliyyətinə cəlb olunmuşdur.

Həyata keçirilmiş əməliyyat-axtarış tədbirləri ilə beynəlxalq cinayətkar şəbəkənin ölkəmizdə fəaliyyət göstərməsinin qarşısı alınmış, 2 mütəşəkkil dəstə, 58 cinayətkar qrup zərəsizləşdirilmişdir. Müəyyən edilmiş 356 qurbandan 312-si təhlükəsiz sığınacaqlara yerləşdirilmiş və hər birinə birdəfəlik müavinət, 280 qurbana isə Kömək Fondundan yardımlar verilmişdir.

Daha 124 nəfər işlə təmin edilmiş, 188 nəfər peşə kurslarına cəlb olunmuş və onların bir çoxu Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi yanında Yardım Mərkəzlərində qeydiyyatda götürülmüşdür. Səhiyyə Nazirliyi tərəfindən isə – 706 insan alveri qurbanına və potensial qurbana tibbi yardım göstərilmişdir.

İnsan alverinin və məcburi əməyin qarşısının alınması sahəsində fəaliyyətin effektivliyi nüfuzlu beynəlxalq təşkilatların aidiyyəti sənədlərində də xüsusi vurğulanır.

Belə ki, “İnsan alverinə qarşı mübarizə haqqında” Avropa Konvensiyasının Tərəflər Komitəsinin, Avropa Şurasının müvafiq sahədə Ekspertlər Qrupu – GRETA-nın, ATƏT-in xüsusi nümayəndəsinin hesabatlarında Milli Fəaliyyət Planının icrası üzrə görülmüş işlər təqdirəlayiq hesab olunmuş, əldə edilmiş tərəqqi xüsusi vurğulanmışdır.

Bu növ cinayətlərlə mübarizənin aidiyyəti dövlət orqanları və vətəndaş cəmiyyəti institutları ilə birgə sistemli şəkildə davam etdirilməsi məqsədilə 2019-2023-cü illəri əhatə edən yeni Milli Fəaliyyət Planının layihəsi hazırlanıb hökumətə təqdim edilmişdir.

İlkin variantı 67 tədbirdən ibarət olan həmin layihədə əsas hədəflər: insan alveri ilə mübarizədə cinayət təqibinin, əməliyyat-axtarış fəaliyyətinin, maarifləndirmə işinin, qurbanların müdafiəsi və sosial reabilitasiyası üzrə tədbirlərin səmərəsini daha da artırmaq, beynəlxalq əməkdaşlığı inkişaf etdirməkdir.

Bundan əlavə, Planda – xüsusi polis qurumunun maddi-texniki təminatının gücləndirilməsi, qurbanların və potensial qurbanların həyat səviyyəsinin yaxşılaşdırılması üçün lazımi şəraitin yaradılması, onlara xidmət göstərən sığınacaq və yardım mərkəzlərinin potensialının artırılması, insan alverinə qarşı mübarizə sahəsində tədqiqatların, elmi araşdırmaların aparılması və s. mühüm məsələlər əksini tapmışdır.

Bu konseptual sənədin icrasına bütövlükdə 36 dövlət orqanının, yerli icra hakimiyyətlərinin, aidiyyəti qeyri-hökumət təşkilatlarının cəlb edilməsi nəzərdə tutulur.

Sözsüz ki, növbəti hesabat dövründə də insan alverinin, məcburi əməyin bütün formalarının qarşısının alınması, hüquqi, siyasi və sosial-iqtisadi tədbirlərin icrası, vətəndaş cəmiyyəti və beynəlxalq təşkilatlarla əlaqələrin genişləndirilməsi istiqamətində fəaliyyət daha da gücləndiriləcək, ölkəmizin öhdəliklərinə uyğun böyük əzmlə davam etdiriləcəkdir.

Hörmətli cənab sədr!

Hörmətli millət vəkilləri!

Məruzənin sonunda insan alveri ilə mübarizənin hüquqi bazasının təkmilləşdirilməsində, bütövlükdə bu mühüm sahədə dövlət siyasətinin həyata keçirilməsində bilavasitə iştirak etdiyinizə, işgüzar və səmərəli əməkdaşlığınıza görə sizə, həmçinin vətəndaş cəmiyyətlərinə və media nümayəndələrinə dərin minnətdarlığımı bildirirəm.

Diqqətinizə görə sağ olun.